

TWO: Gelezen 31/1/2025

Ministerie van Financiën

TER BESLISSING

Aan

de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst

Directoraat-Generaal
voor Fiscale Zaken
Directie Algemene
Fiscale Politiek

Persoonsgegevens

nota

Onderzoek naar het vermogen in familiestichtingen

Datum

17 januari 2025

Notanummer

2025-0000026694

Bijlagen

1. Kamerbrief
2. Rapport

Aanleiding

In het interdepartementale beleidsonderzoek Vermogensverdeling uit 2022 werd aanbevolen om onderzoek te doen naar de omvang van het vermogen dat huishoudens om fiscale redenen hebben ondergebracht in stichtingen.¹ In de kabinetsreactie op het rapport² heeft het kabinet vervolgens bevestigd dit onderzoek te zullen doen. Inmiddels is dit onderzoek afgerond.

Beslispunten

1. Gaat u akkoord met verzending van het rapport aan de Tweede Kamer?
2. Gaat u akkoord met de begeleidende aanbiedingsbrief? Zo ja, dan verzoeken wij u deze te tekenen.
3. Graag ook uw akkoord voor het openbaar maken van de voorliggende nota, conform de beleidslijn Actieve openbaarmaking nota's.

Akkoord
Akkoord
Akkoord

Zowel het onderwerp als de nieuwe informatie zullen naar verwachting de aandacht van de media trekken. Graag lichten wij de resultaten van dit onderzoek daarom in een bespreking aan u toe, en bespreken we hoe vervolg te geven aan de conclusies.

Kernpunten

- In de vermogensstatistiek van het CBS wordt het vermogen van huishoudens geregistreerd. Dit betreft het eigenwoningbezit, het vermogen in box 3, het aanmerkelijk belang in vennootschappen (box 2) en het ondernemingsvermogen in box 1.
- Vermogen in een stichting is normaliter niet "van" een huishouden, maar in eigendom van de stichting. Dit zit per definitie niet in de vermogensstatistiek van het CBS. Om een beeld te krijgen van het vermogen in stichtingen dat een relatie heeft met huishoudens focust het onderzoek op familiestichtingen.
- Dit is de eerste keer dat in Nederland dergelijk systematisch onderzoek is gedaan naar familiestichtingen. De resultaten zijn dan ook nieuw.

¹ IBO Vermogensverdeling: Licht uit, Spot aan: de Vermogensverdeling. Kamerstukken II 2021/22, 35925 IX, nr. 38. p. 45 en 96.

² Kamerstukken II 2022/23, 36200 IX, nr. 4.

- In het onderzoek is een familiestichting gedefinieerd als een stichting waarbij een bestuursrol voor bepaalde leden van een familie in de statuten is vastgelegd of waarbij leden van een bepaalde familie ten minste de helft van het bestuur leveren.
- Uit het onderzoek blijkt dat dergelijke familiestichtingen gezamenlijk ten minste € 30,8 miljard aan vermogen bezitten.
- Bijna al dit vermogen in familiestichtingen (82% tot 99,7%) blijkt niet in de belastingheffing te worden betrokken.
- Verder blijkt dat de families achter deze familiestichtingen zelf relatief vermogend zijn: 20% tot 48% behoort tot de top 1% rijkste huishoudens.
- Geconcludeerd wordt dat familiestichtingen in bijna alle gevallen fiscaal gunstig worden behandeld, terwijl niet altijd voldoende lijkt te zijn geborgd dat deze familiestichtingen het maatschappelijke belang boven het familiebelang stellen.
- In het onderzoek komt naar boven dat de gunstige fiscale behandeling van familiestichtingen ziet op drie thema's, die aandacht vergen. Dat zijn:
 - 1) Het (meestal) niet kwalificeren als "afgezonderd particulier vermogen";
 - 2) De kwalificatie (meestal) als niet-belastingplichtige voor de vennootschapsbelasting en;
 - 3) In bepaalde gevallen de kwalificatie als ANBI, met bijbehorende voordelen zoals de giftenaftrek, wanneer aan de wettelijke voorwaarden is voldaan.
- Het is nog zoeken of en op welke manier aan deze conclusies een vervolg kan worden gegeven; dit kunnen wij in het gesprek toelichten.
- In onderstaande toelichting zijn de genoemde drie thema's in meer detail beschreven, inclusief enkele denkrichtingen voor een vervolg.

Toelichting

Afgezonderd particulier vermogen

- In uitzonderlijke situaties kan het vermogen in een stichting aan een particulier worden toegerekend voor de heffing van inkomstenbelasting, schenk- en erfbelasting. Het vermogen wordt dan geclassificeerd als "afgezonderd particulier vermogen" (APV). Deze wetgeving beoogt een heffingsvacuüm met betrekking tot vermogen in stichtingen te voorkomen.
- Er is bijvoorbeeld sprake van APV wanneer de stichting een enkele bestuurder kent die het vermogen in de stichting gebruikt om zijn eigen boodschappen mee te betalen, of wanneer ouders in een stichting geld sparen om de studie van de kinderen mee te betalen.
- Uit het onderzoek blijkt dat deze APV-wetgeving niet vaak wordt toegepast op familiestichtingen. Inspecteurs bij de Belastingdienst geven aan dat het toepassen van de wetgeving arbeidsintensief is vanwege de open norm.
- De laatste evaluatie van de APV-wetgeving dateert uit 2013, na invoering in 2010. Ook gegeven het voorschrift uit de Comptabiliteitswet om beleid eens in de 5 tot 8 jaar te onderzoeken, lijkt het tijd om deze wetgeving te laten evalueren.
- In de evaluatie kan worden onderzocht of de huidige wet de Belastingdienst voldoende handvatten biedt om misbruik en oneigenlijk gebruik in stichtingen effectief aan te pakken.

Heffing van vennootschapsbelasting

- Stichtingen zijn alleen belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting (Vpb) wanneer zij, kortgezegd, een onderneming drijven.
- Een stichting die met name vermogen belegt of onroerend goed verhuurt kwalificeert meestal niet als belastingplichtig voor de Vpb en betaalt dus geen belasting over het rendement. Dit is in tegenstelling tot bedrijven en natuurlijke personen.
- Dit gegeven kan de stichtingsvorm interessant maken voor families.
- Uit dit onderzoek blijkt dat het grote merendeel van de familiestichtingen niet belastingplichtig is voor de Vpb.
- De vennootschapsbelastingplicht van stichtingen is een complex onderwerp waarbij zorgvuldige afwegingen van belang zijn, en ook moet worden voorkomen dat eventuele maatregelen verder gaan dan nodig is.

ANBI-stichtingen

- Algemeen nut beogende instellingen (ANBI's) hebben extra fiscale voordelen. Die voordelen komen met enkele voorwaarden en verplichtingen om te borgen dat ANBI's het algemeen nut voorop stellen.
- Uit het onderzoek blijkt dat 6.000 ANBI's kwalificeren als familiestichting, omdat ten minste de helft van het bestuur aan elkaar gelieerd is. Het feit dat bestuursleden familie van elkaar zijn, is met de huidige wetgeving in beginsel geen belemmering voor verkrijging van de ANBI-status.
- Ook constateert de Belastingdienst bij familie-ANBI's enkele belastingstructuren, zoals het laten intrekken van de ANBI-status na het verzilveren van de fiscale voordelen.
- Na intrekking hoeven fiscale voordelen niet te worden terugbetaald. Het (rendement op het) vermogen in de ANBI moet nog steeds aan het algemeen nut worden besteed, als het wordt besteed. Het kan ook onbepaald in de ANBI blijven zitten en uit zicht raken, waarbij er een risico bestaat op oneigenlijk gebruik of misbruik.
- Op dit moment loopt de evaluatie van de uitvoering van de ANBI-regeling, die naar verwachting in februari 2025 wordt opgeleverd. In die evaluatie wordt specifiek gekeken naar de mogelijkheden voor een afrekenverplichting of schenkingsverplichting nadat de ANBI-status is ingetrokken. De resultaten van die evaluatie kunnen in samenhang worden gezien met de resultaten van dit onderzoek.

Communicatie

Dit onderwerp heeft de aandacht van de media. Voor eventuele vragen wordt in ieder geval een woordvoeringslijn voorbereid. Er wordt nog gezien of, en zo ja hoe er proactief wordt gecommuniceerd bij de publicatie van dit onderzoek. Hierover wordt u later geïnformeerd.

Politiek/bestuurlijke context

Momenteel is het Wetsvoorstel transparantie maatschappelijke organisaties van JenV in behandeling bij de Tweede Kamer; het staat gepland voor 4 februari 2025. In de memorie van toelichting³ daarvan staat beschreven dat stichtingen die geen intern toezicht of ander extern verantwoordingsmechanisme hebben, aantrekkelijk kunnen zijn voor financieel-economisch misbruik, zoals belasting- of faillissementsfraude, terrorismefinanciering of witwassen. Om die reden wordt voorgesteld om stichtingen te verplichten om jaarlijks de balans en staat van

³ Kamerstukken II 2020/21, 35646, nr. 3.

baten en lasten (een verkorte jaarrekening) te deponeren bij de Kamer van Koophandel.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
Niet van toepassing.